

Den Haag de zee in??

De afgelopen maanden haalde het plan-Waterman herhaaldelijk grote koppen in de landelijke dagbladen. Het betreft het zgn. Deelplan I van het Zuidhollandse statenlid R.E. Waterman: een uitbreiding van de kust tussen Scheveningen en Hoek van Holland. Vorig jaar al konkludeerde een ambtelijke werkgroep van de provincie Zuid-Holland dat het plan technisch te verwezenlijken is (7). Afgelopen zomer hebben twee Delftse bedrijfskundigen berekend dat realisatie van de kustuitbreiding van 2500 ha ondanks de aanlegkosten van 4 miljard gulden de overheid per saldo winst zal opleveren (2).

door ERIK VAN DIJK

Het plan Waterman is een vervolg op de studie "Bouwen met de natuur" van ir. Svazek die herstel van de 17e eeuwse kustlijn tussen Den Haag en Nieuwe Waterweg beoogde (9). Op het eerste gezicht blinken beide plannen uit door milieuvriendelijkheid: een kustverdediging zonder veel harde elementen, natuurlijke ontwikkeling van duinenrijen, grote stukken natuur- en recreatiegebied in het nieuwe land en rond de geplande 4e Scheveningse haven worden zelfs de industrieën "milieuvriendelijk" (8).

De natuurbescherming lijkt bevreesd dat al deze natuur- en milieuvriendelijkheid een aanlokkelijke verkoop-verpakking voor overheid en milieugroepen is (1,4)

De laatste maanden berust de argumentatie inderdaad steeds meer op bestrijding van de werkeloosheid en creatie van meer ruimte voor het "benarde" Zuid-Holland, de "motor van de Nederlandse economie" (8). De grote Nederlandse baggermaatschappijen die al vanaf het einde van de jaren '70 met een indrukwekkende lijst plannen zijn gekomen ter zeewaartse uitbreiding van Den Haag (9), willen er graag een internationaal paradepaardje van maken: "Er zijn huzarenstukjes nodig om ervaring en kennis op te doen zodat we in het buitenland de boer op kunnen. Het plan Waterman moet nu worden uitgewerkt zodat we in 1990 kunnen beginnen" (Volker Stevin, in NRC Handelsblad 8 sept. 1984). De werkgeversorganisaties maken zich sterk om via een op te richten

schap het huidige overschot van kapitaal aanbod (3 miljard gulden) richting Haagse kust te sturen (3). De vice-voorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer pleit onomwonden voor uitvoering van het plan (Trouw, 23 okt. 1984). Inmiddels worden natuur en milieu nauwelijks meer in kranteartikelen en rapporten genoemd (o.a. 2,3).

NATUUR EN MILIEU

De kustuitbreiding zal zeer verschillende gevolgen voor natuur- en milieu hebben. Ten eerste zijn er de gevolgen voor de "oude" kustgebieden, die gedeeltelijk zeer waardevol zijn (5). Ernstige negatieve gevolgen zullen ondermeer zijn de afname van het buitenduinkarakter, toename van de algemene soorten, inklemping der huidige duinen in intensief benutte gebieden (isolatie), doorsnijding met wegen, leidingen etc. (versnippering), vergroting van het recreatieve gebruik en verandering van belangwekkende kwelsituaties (1) en mogelijke kustafslag ten noorden van Den Haag (1,7). Verder treedt er schade op aan het mariene milieu: aantasting "kinderkamer"-functie voor jonge vis en voedselbronnen voor zeevogels (4). Erkend wordt dat de effecten op de oekologische en hydraulische relaties tens in de Noordzee zeer onvolgende bekend zijn (7). Het is echter wel zeker dat een diepe zandwinning in de Noordzee permanente schade voor milieu en visserij op zal leveren (7).

Een belangrijke slotkonklusie van de provinciale Commissie Tjalma luidde, dat *allereerst* de principiële vraag moet worden beantwoord of kustuitbreiding van Zuid-Holland wel gewenst is (7) en dat pas daarna nader technisch en milieukundig onderzoek naar effecten en ruimtelijke invulling moet plaatsvinden. Het niet doorgaan van de Markerwaard-inpoling lijkt de politieke druk echter dusdanig te hebben opgejaagd dat van deze primaire principiële vraag geen sprake meer is. De belangrijke economische argumenten zijn inmiddels: 50.000 arbeidsjaren tijdens de aanleg, 17.000 mensjaren blijvende werkgelegenheid, een vierde haven voor Scheveningen, ca. 200 ha industrie-terrein en ca. 300 ha bouwlokatie voor Den Haag. Een vliegveld ter vervanging van Zestienhoven is inmiddels van de baan.

Een plan om van te watertanden

'Kustuitbreiding loont, meer ruimte en werk'

Bedrijfsleven moet met voorstel komen inzake Plan Waterman

door
I
los
Sc
B
II
S

Rein september boden de
Ze halen de
schappers hebben deze zomer
strandverlter gehad. Bij een temperatuur

Den Haag verwacht na 1990 nieuwe bouwlokaties nodig te hebben. Tegen de mogelijke lokaties Wateringen en LeiNo wordt veel tegenstand verwacht, terwijl het alternatief stadsverdichting, dat tot ver na 1990 soulaas kan bieden (4), door Den Haag nog steeds niet voldoende serieus wordt genomen. Ook bij de geïnsinueerde grote behoefte aan industrieterrein zijn heel wat vraagtekens te plaatsen. Momenteel liggen meer dan 17.000 ha industrieterrein (aankoop- en inrichtingskosten ruim 9 miljard gulden!) in Nederland braak (6). Voor ruim de helft van de Nederlandse gemeenten betekent dit een gezamenlijke jaarlijkse rentederving van bijna een half miljard gulden. Tussen Le Havre en Hamburg liggen vele tienduizenden hectare industrie- en havengebied braak, terwijl nog nieuwe havens (bijv. Dollard) gepland worden (6). De talrijke braakliggende bouwlokaties en industrieterreinen zijn symptomen van onze "strukturele planologische overbesteding", o.a. ook gekenmerkt door 4000 gevallen van ruimteverlies door bodemverontreiniging (6). Prof. Ir. H.M. Goudappel (THE, stedelijke planning) is van mening dat Nederland voor landbouw, woningbouw, werkgelegenheid etc. niet één vierkante meter extra ruimte nodig heeft en in plaats van land aan te winnen, beter de "troep op het oude land" kan opruimen (Trouw, 17 nov. 1984).

Als extra argument tegen een vierde Scheveningse haven geldt de nabijheid van grote broer Rotterdam. De noodzaak van kustuitbreiding is dus niet aangetoond.

Mochten de plannen desondanks worden uitgevoerd, dan moet hier worden gememoreerd dat de plannemakers winst beloofden voor natuurmilieubehoudsbelangen (8). De verliezen aan waarden in het oude land (1,4,5,7) vereisen daarom bij doorgang van de plannen compensatie in het aangewonnen land (1). Voor natuurgebied moet ruimte worden gevonden in de karige 200 tot 600 ha "overig gebied" die volgens Van den Bosch & Veerman (2) f10,-/m² (20 tot 60 miljoen gulden) zullen kosten. Hierbij moet bedacht worden dat veiligstelling van bestaande natuurgebieden ca. f1,-/m² kost (4), zodat er wel keiharde garanties voor hoge natuurwaarden in het toekomstige natuurgebied moeten zijn om tevreden te kunnen zijn met compensatie.

Resumerend kan hier worden gesteld dat de economische noodzaak van kustuitbreiding nog niet is aangetoond. Verder blijkt steeds weer dat dit soort grote projecten veel duurder uitpakt dan oorspronkelijk begroot was. Het is vrijwel zeker dat bij het economisch rendabel maken van de kustuitbreiding natuurbelangen het onderspit zullen delven indien de kosten door technische tegenvalers oplopen. Op dit moment is er nog geen enkele garantie voor de

bestaande, noch voor de "nieuwe" natuurgebieden en is er onduidelijkheid over de effecten op het zeemilieu. Redenen voor de natuur- en milieuorganisaties om in dit stadium een krachtig "nee" tegen de plannemakers te laten horen.

LITERATUUR

1. H.D. VAN BOHEMEN, 1984. Compensatie voor milieuschade nodig bij verbreding van de kust. NRC Handelsblad 29 okt. 1984.
2. F.A.J. VAN DEN BOSCH & C.P. Veerman, 1984. Macro-economische consequenties van een kustuitbreiding tussen Hoek van Holland en Scheveningen, een eerste aanzet. Rapport Interuniversitaire Interfaculteit Bedrijfskunde, Delft.
3. J.S. KNIPSCHER, 1984. Bedrijfsleven moet met voorstel komen inzake Plan Waterman (Ned. Christelijke Werkgeversbond). NRC Handelsblad 11 oktober 1984.
4. L.D. DE JONG, 1982. Inleiding op symposium "Kustuitbreiding" 31 maart 1982 in Delft (visie Stichting Natuur en Milieu).
5. R.H.J. MOOREN, 1983. De duinen tussen Hoek van Holland en Scheveningen, een vegetatiekartering op landschapsecologische grondslag. Prov. Waterstaat Z.-Holland/Duinwaterleiding van 's-Gravenhage.
6. H. SCHMIDT, 1984. Met de Markerwaard kan alleen kattekwaad worden uitgehaald. Trouw 17 nov. 1984.
7. Stuurgroep Kustuitbreiding ten noorden van de Nieuwe Waterweg, 1984. Onderzoek naar de mogelijkheid van kustuitbreiding tussen Hoek van Holland en Scheveningen. Hoofdrapport. Provinciale Waterstaat Z.-Holland.
8. R.E. WATERMAN, 1984. Naar een integraal kustbeleid voor Zuid-Holland. In: Jaarverslag 1983 van de Ned. Waterschapsbank, Den Haag.
9. D. MELMAN, 1980. Natuurbouw in zee? Duin 3 (4):23-28.

stichtingsnieuws

STUDIEDAG DUINVALLEIEN

Onder grote belangstelling is op 26 oktober jl. de studiedag 'Terugkeer Vochtige Duinvallen' gehouden op het Gorlaeus Laboratorium in Leiden. De eerder gereserveerde zaal was nl. te klein gebleken. Ondanks toch nog vele afzeggingen werd de dag door ruim 200 mensen bijgewoond.

Het uitgebreide verslag van de lezingen en discussies zal verschijnen in januari en is te bestellen door storting van f 6,- op giro 3505200 t.n.v. Stichting Duinbehoud te Leiden. AS

THEMANUMMER AW-DUINEN

Al een maand na het verschijnen van het themanummer over de

AW-duinen was de gehele oplage van 1000 exemplaren uitverkocht. Vandaar dat een 2e druk is verschenen, waarin een aantal storende fouten is verbeterd. Op blz. 2 van dit nummer zijn de errata afgedrukt voor onze abonnees. AS

AUTOMATISERING

Dankzij een speciale subsidie van het Ministerie van Landbouw en Visserij wordt begin januari door de Stichting Duinbehoud een Sharp microcomputer in gebruik genomen voor tekstverwerking, ledenadministratie en boekhouding. De abonnees van Duin zullen daarom pas later hun acceptgirokaart ontvangen. AS

PUBLIKATIEFONDS DUINEN

De Stichting Duinbehoud heeft een Publikatiefonds in het leven geroepen, waarmee investeringen kunnen worden gedaan t.b.v. publikaties die bijdragen aan beheer en behoud van de duinen. Dit is mogelijk geworden dankzij een legaat van de Stichting Wetenschappelijk Duinonderzoek, die inmiddels is opgeheven.

Gezien de doelstellingen van de opgeheven stichting en de bepalingen van het legaat is het de bedoeling o.m. publikaties over onderzoek te helpen financieren. Verder zal uit het fonds de uitgave van een serie wandel- en informatiegidsjes worden bekostigd. AS